

1.01 Izvirni znanstveni članek UDK: 929Zore J. E.:378.6:2(497.4Ljubljana)(091)

Matjaž Ambrožič

docent, dr. cerkvene zgodovine, duhovnik, znanstveni sodelavec,
Teološka fakulteta UL, Poljanska c. 4, p. p. 2007, SI-1001 Ljubljana
e-naslov: matjaz.ambrozic1@guest.arnes.si

PROF. DR. JANEZ EV. ZORE IN NJEGOVA VLOGA PRI USTANAVLJANJU LJUBLJANSKE UNIVERZE IN TEOLOŠKE FAKULTETE

1 ŽIVLJENJEPIS

Prof. dr. Janez Ev. Zore se je rodil 19. decembra 1875 v Bogneči vasi 10 pri Trebelnem očetu Jožefu in materi Jožefi roj. Pungerčar. Še isti dan ga je krstil župnik Janez Šuler.⁶⁶¹ Štirirazredno ljudsko šolo je v letih 1883–1886 obiskoval v Novem mestu.⁶⁶² Nato je bil dijak novomeške gimnazije (v VIII. razredu zasebni dijak) do leta 1894, ko je maturiral. Ohranjena spričevala izpričujejo, da je bil odličnjak.⁶⁶³ Iz zdravniškega spričevala je razvidno, da je v dijaških letih prebolel črne koze.⁶⁶⁴

Študij teologije, ki ga je začel jeseni 1894 z vstopom v ljubljansko bogoslovno semenišče, mu ni delal preglavic, saj je imel same odlične ocene.⁶⁶⁵ 23. julija 1898 ga je ljubljanski knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič posvetil v duhovnika, že 15. julija pa ga je dekretiral za kaplana na Bledu, kjer je ostal dve leti. Dobil je tudi pooblastilo za spovedovanje in podelitev papeškega blagoslova v smrtnem primeru.⁶⁶⁶ Za vzdrževanje mu je kranjska deželna vlada podelila mizni naziv iz Kranjskega verskega sklada.⁶⁶⁷

⁶⁶¹ Nadškofjski arhiv Ljubljana (NŠAL), Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Župnija Trebelno rojstno-krstni list Zoretu, Trebelno, 29. 6. 1886.

⁶⁶² NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Obiskovalno spričevalo Zore, Rudolfovo [Novo mesto], 15. 7. 1886; Ausweis und Zeugnis, Trebelno, 18. 2. 1887.

⁶⁶³ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Spričevala novomeške gimnazije (Gymnasial-Zeugnis), izdana v letih 1887–1893; Maturitäts-Zeugnis, Novo mesto, 29. 9. 1894.

⁶⁶⁴ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Impfzeugnis, Novo mesto, 3. 1. 1890.

⁶⁶⁵ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Spričevala ljubljanskega Bogoslovnega učilišča (Lecturis salutem!), izdana v letih 1895–1898.

⁶⁶⁶ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dekret kaplanu Zoretu, Ljubljana, 15. 7. 1898; Knezoškof Jeglič potrdilo o posvečenju in pooblastilo kaplanu Zoretu, Ljubljana, 23. 7. 1898.

⁶⁶⁷ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Deželna vlada dekret kaplanu Zoretu, Ljubljana, 14. 8. 1898.

Poteku Zoretovega študija in sprejemu prvih služb lahko verodostojno sledimo v dnevniških zapiskih knezoškofa dr. Antona Bonaventure Jegliča, ki razkrivajo Zoretov značaj, pa tudi v njuni korespondenci, iz katere je razvidno, kako ga je škof ves čas finančno podpiral. Jeseni 1900 je Zore nadaljeval študij na Teološki fakulteti v Innsbrucku, da bi se v filozofiji in dogmatiki bolje izobrazil.⁶⁶⁸ Jeglič mu je predhodno izdal npravstveno spričevalo o primernosti.⁶⁶⁹ V zimskem semestru 1900/01 je študiral arabščino, leto zatem sirščino.⁶⁷⁰ Iz innsbruškega obdobja je ohranjena Zoretova korespondenca s profesorji o modernizmu v teologiji.⁶⁷¹ Glede Zoretovega znanja tujih jezikov je znano, da je tekoče govoril in pisal slovensko in nemško, znal pa je tudi angleško, francosko in italijansko.⁶⁷² Med počitnicami je bil od 1. julija do 1. oktobra 1901 drugi kaplan v Trebelnem.⁶⁷³

Sledilo je Zoretovo študijsko potovanje, ki ga je opravil na Jegličevo pobudo. Pot ga je avgusta 1902 najprej vodila v Eichstätt. Nekaj časa je prebival na gradu Kreuth pri Heidecku na Bavarskem.⁶⁷⁴ Študijsko se je jeseni 1902 izpopolnjeval v Parizu. Knezoškof Jeglič mu je izdal npravstveno spričevalo, na podlagi katerega je od pariške nadškofije dobil dovoljenje za maševanje.⁶⁷⁵ Kot je zapisal Zore v pismu Jegliču, se mu je v Parizu v teologiji odprl nov svet. Začel je opazovati premišljeno organizacijo teoloških študijev in primerjati tri različne koncepte: domačega, jezuitskega in francoskega. Povečal je svoje zanimanje za umetnost. V bližnjem zavodu je lahko spremljal delo prefektov z dijaki in opazil, da se Francozi ne držijo določenih vzgojnih načel. O francoskih razmerah je zapisal: »Zdi se mi ta narod podoben rimskemu v dobi propada ali pa izraelskemu ob času Izaijevem in Jeremijevem. 'Principes Sodomorum! Populus Gomorrhæorum!'«⁶⁷⁶ Duhovščina se mu je zdela slabo izobrazena, nečistost pa je okužila in pomehkužila ljudi. Hudoval se je tudi nad francoskim modernističnim bibličnim teologom Alfredom Loisyjem in ga šel celo poslušat, pa ga ni prepričal.⁶⁷⁷

⁶⁶⁸ *Jegličev dnevnik* (ur. Otrin Blaž in Marija Čipić Rehar), Celje 2015, str. 75; NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Teološka fakulteta Matrikelschein Zore, Innsbruck, 15. 12. 1900.

⁶⁶⁹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič npravstveno spričevalo Zoretu, Ljubljana, 25. 9. 1900.

⁶⁷⁰ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Teološka fakulteta spričevalo Zore, Innsbruck, 23. 3. 1901; 28. 2. 1902.

⁶⁷¹ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Korespondenca.

⁶⁷² NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Službeni list Zore, Ljubljana, 1923.

⁶⁷³ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dekret Zoretu, Ljubljana, 1. 7. 1901; Zore dopis univerzitetni upravi, Ljubljana, 2. 9. 1921.

⁶⁷⁴ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Generalni vikar dovoljenje za dušno pastirstvo Zoretu, Eichstätt, 16. 8. 1902.

⁶⁷⁵ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič npravstveno spričevalo Zoretu, Ljubljana, 26. 7. 1902; Ordinariat dovoljenje Zoretu, Pariz, 8. 10. 1902.

⁶⁷⁶ Knezi Sodomcevi! Ljudstvo Gomorcevi!

⁶⁷⁷ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Zore knezoškofu Jegliču, Pariz, 23. 12. 1902.

Izpopolnjevanje je v prvih mesecih leta 1903 nadaljeval v Louvainu in Londonu.⁶⁷⁸ Jeglič je Zoretu takrat pisal: »Upam, da tudi Vaše bivanje v Löwenu ne bode zastoj. Morda bi bilo dobro, ko bi tudi naši prihodnji profesorji v Löwen pogledali. Ako mislite, da bi bilo prav, morete jih vnemati, da bi po prestanih skušnjah in po prestanem poskusnem letu v Löwen skočili.«⁶⁷⁹ »Hvala Bogu, da tudi bivanje v Londonu ne bo zastoj. Pisal sem g. kanclerju naj Vam pošlje 500 K.«⁶⁸⁰ Jeglič je 19. septembra 1903 o Zoretovem študiju zapisal: »G. Zore je bil v Löwenu in Londonu po več mesecev. Iz listov vidim, da je jako mnogo profital za bogoslovje, še več pa za socialno delovanje: postal je pobožen duhoven in je za sveto stvar posebno navdušen. Sedaj gre za eno leto v Rim.«⁶⁸¹ V Rimu je Zore bival v francoskem zavodu,⁶⁸² kar je želel predvsem Jeglič: »Menim, da bi ne bilo napačno, ako si v Rimu tako uredite stanovanje in druge okolnosti, da se v francoščini in angleščini še bolj utrdite.«⁶⁸³ Od kardinala vikarja Pietra Respighija je dobil trimesečno dovoljenje za maševanje v večnem mestu.⁶⁸⁴

4. junija 1904 je bil Zore v Innsbrucku promoviran za doktorja bogoslovja.⁶⁸⁵ 14. julija 1904 je bil dekretiran za kaplana na Dobrovo, kjer je ostal pol leta.⁶⁸⁶ 24. julija 1904 je Jeglič zapisal: »G. Zore je že promoviran in pojde sedaj za kaplana na Dobrovo, da bode blizu Ljubljane in bosta s prihodnjim rektorjem [Francem Ušeničnikom] sestavila statuta«⁶⁸⁷ za Zavod sv. Stanislava. Iz Jegličevega pisma, datiranega 20. oktobra 1904, je razvidno, da je Zore medtem za krajši čas odšel v Jeruzalem.⁶⁸⁸ Na Dobrovi je Zore zbolel. »G. dr. Zore je dobil katar pljučnih koncev, zdravnik pravi, da mora popolnoma izpreči, ako ne, bode bolezen nevarna,«⁶⁸⁹ je zapisal Jeglič. Koncem leta 1904 se je začel zdraviti v novomeški kandijski bolnišnici, kamor mu je knezoškof 14. januarja 1905 poslal dekret o imenovanju za prefekta v ljubljanskem Bogoslovnem učilišču oziroma semenišču, kjer je ostal le do začetka septembra.⁶⁹⁰ Medtem je okrevanje maja

⁶⁷⁸ »Pisal mi je g. Zore iz Londona. Tudi tu bo mnogo izkustev pridobil, le Bog naj ga obrani.« *Jegličev dnevnik*, str. 222.

⁶⁷⁹ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Gorici, 19. 5. 1903.

⁶⁸⁰ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Ljubljana, 11. 8. 1903.

⁶⁸¹ *Jegličev dnevnik*, str. 226.

⁶⁸² O njegovem študiju je ohranjena korespondenca s knezoškofo Jegličem. NŠAL 481, Janez Ev. Zore, šk. 1, Korespondenca Zore – knezoškof Jeglič.

⁶⁸³ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Gornji Grad, 20. 8. 1903.

⁶⁸⁴ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Kardinal vikar Respighi dovoljenje Zoretu, Rim, 13. 10. 1903.

⁶⁸⁵ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Prepis Zoretove doktorske diplome, Innsbruck, 4. 6. 1904; Službeni list Zore, Ljubljana, 1923.

⁶⁸⁶ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dekret Zoretu, Ljubljana, 14. 7. 1904; Zore dopis univerzitetni upravi, Ljubljana, 2. 9. 1921.

⁶⁸⁷ *Jegličev dnevnik*, str. 273.

⁶⁸⁸ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Ljubljana, 20. 10. 1904.

⁶⁸⁹ *Jegličev dnevnik*, str. 289.

⁶⁹⁰ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dekret Zoretu, Ljubljana, 14. 1. 1905; Zore dopis univerzitetni upravi, Ljubljana, 2. 9. 1921.

1905 nadaljeval v Dubrovniku, kjer je od tamkajšnjega ordinariata dobil dovoljenje za maševanje.⁶⁹¹ Nato je dr. Zore obiskal zavoda v Travniku in Linzu.⁶⁹²

Knezoškof Jeglič je izbor prvih kandidatov za Zavod sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano poveril generalnemu vikarju Josipu Flisu, dr. Janezu Ev. Zoretu in dr. Francu Ušeničniku.⁶⁹³ Ob odprtju zavoda je bil 22. avgusta 1905 dr. Zore imenovan za generalnega prefekta,⁶⁹⁴ dan pozneje pa še za učitelja verouka, ki pa ga je zaradi nezadovoljstva poučeval le pol leta.⁶⁹⁵ Kljub temu mu je knezoškof izdal spričevalo o strokovni usposobljenosti za poučevanje verouka na srednjih šolah s slovenskim in nemškim učnim jezikom.⁶⁹⁶ Jeglič je bil tudi zadovoljen z Zoretovim izborom prefektov. Naročil mu je, naj bo v stiku z bogoslovci in mlajšimi duhovniki, ki bi bili v prihodnje primerni za delo v zavodu.⁶⁹⁷ Leta 1906 je s knezoškofo in štirimi gojenci poromal v Lurd.⁶⁹⁸ Istega leta je za pet let dobil dovoljenje blagoslavljanje križe in ostale nabožne predmete.⁶⁹⁹ Petletno dovoljenje je leta 1908 dobil tudi za branje prepovedanih knjig, ki so bile na indeksu.⁷⁰⁰

Jeglič je bil z Zoretovim delovanjem v zavodu sprva zadovoljen. »Dve leti že vodite vzgojo učencev v zavodu sv. Stanislava. Dosegli ste zares lepih uspehov. Ves Vaš nastop je previden, utemeljen in vzgojnim namenom primeren. Bogu sem hvaležen, da ste Vi koj o početku to imenitno nalogo v roke dobili. Ako v tem duhu delo nadaljujete, bode zavod vir posebnega blagoslova za vso škofijo. Delajte, potrpite, zatajujte se in prav zaupno molite k prečisti Devici Mariji in pred tabernakelnom tudi v prihodnjih letih, pa bote v zavodih zmirej lepše razvijali krščansko prepričanje, krščansko življenje in krščanske značaje.«⁷⁰¹

Leta 1907 pa je v zavodu nastala napetost profesorjev do rektorja, dr. Franca Ušeničnika, in prefektov do generalnega prefekta, dr. Janeza Ev. Zoreta. Prefekt Jožef Logar se je o Zoretu izrazil, da je »preveč avtokratičen in se njim samim prav nobena pravica ne pusti, za najmanjše stvari morajo dijaki h generalnemu prefektu, včasih dijake pokrega tako, da so z njimi kregani tudi prefekti, kar

⁶⁹¹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič celebret Zoretu, Ljubljana, 12. 5. 1905; Ordinariat dovoljenje Zoretu, Ragusa [Dubrovnik], 20. 5. 1905.

⁶⁹² NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2, Dr. Janez Ev. Zore (gradivo za življenjepis).

⁶⁹³ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Babno polje, 30. 6. 1905.

⁶⁹⁴ Službo generalnega prefekta je opravljal od 1. 9. 1905 do 13. 9. 1908. NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Zore dopis univerzitetni upravi, Ljubljana, 2. 9. 1921.

⁶⁹⁵ Verouk je poučeval od 19. septembra 1905 do 16. januarja 1906. NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dekreta Zoretu, Ljubljana, 22. 8. 1905 in 23. 8. 1905; Ravnateljstvo gimnazije potrdilo Zoretu, Št. Vid nad Ljubljano, 25. 3. 1908; *Jegličev dnevnik*, str. 312, 316, 338.

⁶⁹⁶ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič spričevalo Zoretu, Ljubljana, 13. 11. 1905.

⁶⁹⁷ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Ljubljana, 14. 11. 1906.

⁶⁹⁸ *Jegličev dnevnik*, str. 350.

⁶⁹⁹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dovoljenje Zoretu, Ljubljana, 17. 11. 1906.

⁷⁰⁰ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Ordinariat dovoljenje Zoretu, Ljubljana, 22. 4. 1908.

⁷⁰¹ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Ljubljana, 5. 7. 1907.

gojenci koj čutijo; kar gojencem naroči, prefektom nič ne pove, pa narobe delajo; boli jih, da je popolnoma sam svoj, da tudi rektorja nad seboj ne prizna in da vedno le k meni hodi.«⁷⁰² Tudi Zore se je koncem leta nad prefekti pritoževal, da ima pri njih premalo avtoritete in da so premalo odkritosrčni. Pritožbe so bile januarja 1908 tudi v obratni smeri, češ da postopa z njimi kakor z gojenci. Knezoškof Jeglič je predlagal, naj se obe strani zedinita in pošljeta svoje predloge o dolžnostih in pravicah prefektov. Februarja je kriza dosegla vrhunec. Zore se je vmešal v zadevo med prefektom in gojencem zaradi nekega »prenežno napisanega pisma«. Napetost se je povečala, ko je Zore zadevo razodel generalnemu vikarju Flisu. Knezoškofu so prefekti pisali, da je zaupanje v generalnega prefekta porušeno, da z njim ne morejo živeti in naj jim podeli druge službe. Jeglič se je po prebranih predlogih o ureditvi službe in nalog prefektov odločil, da se bo Zoretu odpovedal, saj je ostale prefekte imel za izvrstne duhovnike. Jeglič je Zoretu predlagal, naj iz zavodov odide in se prijavi na razpisano mesto kateheta na novoustanovljeni nemški gimnaziji, kar pa mu ni bilo všeč. Hkrati mu je naročil, naj se pripravlja na prevzem profesure iz Nove zaveze na Bogoslovnem učilišču, ker naj bi bila čez nekaj let izpraznjena. Službo generalnega prefekta je nameraval ukiniti.

Dr. Janez Ev. Zore je 25. marca 1908 od zdravnika dr. Franca Polšaka dobil zdravniško spričevalo, da je zdrav in psihično sposoben za poučevanje.⁷⁰³ Jeglič je 16. junija 1908 Zoreta obvestil, da mu deželni šolski svet ni podelil mesta na nemški gimnaziji, zato mu je ponudil mesto prefekta v Alojzijevišču. Zaradi zapletov v škofovih zavodih je Zore mislil, da ga bo Jeglič imenoval za rektorja, vendar pa je še naprej ostal generalni prefekt, a po novih pravilih. Septembra je Zore Jegliča presenetil z mislijo, da bi šel k cistercijanom. Ker mesta generalnega prefekta ni bilo več, je Zoreta imenoval za nekakšnega namestnika rektorja oziroma »za voditelja vzgoje« in mu naročil, naj pusti prefekte delati samostojno.⁷⁰⁴ Tekom šolskega leta so se stare zamere ponovile. Jeglič je 28. julija 1909 zapisal: »Zopet je bruhnila napetost do g. Zoreta, ki je sicer izvrsten gospod in izboren vzgojitelj, pa ima vendar nekaj na sebi, kar odbija. Skoval je neko zaroto, da bi sam postal rektor, rektorja in ravnatelja je znal tako obdelati, da bi bil samo on mogoč, sploh je imel na ta dva prevelik vpliv, od tod odpor gospodov profesorjev proti vsem trem.«⁷⁰⁵

1. septembra 1909 je Zore odšel v Sirijo in Palestino – v Jeruzalem na študij Svetega pisma Nove zaveze. Jeglič mu je za »popotnico« izdal spremno pismo.⁷⁰⁶

⁷⁰² Jegličev dnevnik, str. 382.

⁷⁰³ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Dr. Polšak zdravniško spričevalo Zoretu, Ljubljana, 25. 3. 1908.

⁷⁰⁴ Jegličev dnevnik, str. 394, 399, 404, 411, 415, 416, 420, 424, 426; NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dekret Zoretu, Ljubljana, 13. 9. 1908; Zore dopis univerzitetni upravi, Ljubljana, 2. 9. 1921.

⁷⁰⁵ Jegličev dnevnik, str. 450.

⁷⁰⁶ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič spremno pismo Zoretu, Ljubljana, 23. 8. 1909.

V Sveti deželi ga je leta 1910 tudi sam obiskal. Priskrbel mu je denar za študijsko izpopolnjevanje in mu ob vrnitvi ponudil profesorsko službo v zavodski gimnaziji. Zore je bil užaljen, a je spredel, da mu škof ne more ponuditi primernejše službe. Zahteval je, naj mu podeli cerkveno odlikovanje, da ne bo ob vrnitvi ponižan. Jeglič ga je zato imenoval za konzistorialnega svetnika.⁷⁰⁷ Je pa škofa skrbelo, kaj bodo o Zoretovi vrnitvi porekli profesorji, ki ga niso marali. O tem je vnaprej obvestil ravnatelja, ki pa ga ni bilo k škofu. Ko je Zoretu izročil dekrete, je Jeglič šel v zavod, zvečer pa je prišlo k njemu pet profesorjev prosit, naj Zore ne bo profesor zaradi znanih zadev. Tokrat škof ni popustil in Zore je bil 22. septembra 1910 imenovan za profesorja verouka,⁷⁰⁸ poleg tega pa je poučeval tudi francoščino in italijanščino.⁷⁰⁹ Kljub obetavnemu začetku so že oktobra 1910 škofu poslali pisni protest profesorji: Luka Arh, Ivan Knific, Anton Koritnik, Jožef Kržišnik in Anton Ratajec, češ zakaj je namestil Zoreta za profesorja, čeprav je rekel, da ga ne bo več nazaj v zavod. Sklenili so, da s prihodnjim šolskim letom ne gredo v šolo toliko časa, dokler bo Zore poučeval katerega izmed obveznih predmetov in da brezpogojno zapustijo zavod, če bi Zore postal njihov predstojnik. Jegliču so postavili ultimatum, naj jim do 30. aprila 1911 sporoči svojo odločitev, da bodo mogli poiskati novo službo ali pa oditi v dušno pastirstvo. Škof se je odločil, da bo šel iz zavoda le tisti, ki ga bo sam odpustil. Jegliču je omenjena peterica tudi sicer večkrat nagajala.⁷¹⁰

Poleti 1911 je knezoškof Zoreta presenetil z novo ponudbo. »Govori se, da bo za izpraznjeni kanonikat prosil dr. Gruden, ker je precej bolehen. Zato Vas poprašam: ali bi Vam bilo z zgodovino tudi ustrezno? Morda saj za nekoliko časa, dokler se biblicum ne bi izpraznil.«⁷¹¹ 1. oktobra 1911 je moral dr. Janez Ev. Zore za dr. Josipom Grudnom prevzeti profesuro cerkvene zgodovine in kanonskega prava na ljubljanskem Bogoslovnem učilišču, ki je delovalo v sementišču.⁷¹² Letne plače je imel zagotovljene 2.800 K, dodatek za aktivnost je znašal letnih 840 K, plačilo za predavanja iz cerkvenega prava pa še dodatnih 630 K.⁷¹³ Ignacij Nadrah je v svojih *Spominih* o tej zamenjavi zapisal: »19. marca 1911 je bil dotedanji Kurchpergov kanonik dr. Andrej Karlin posvečen v škofa. Dr. Janez Zore je bil takrat profesor za verouk na škofijski gimnaziji v Št. Vidu. Drugi profesorji so mu delali težave, kjer so mogli. Škof Jeglič je hotel tem hudim raz-

⁷⁰⁷ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič imenovanje Zoretu, Ljubljana, 22. 9. 1910.

⁷⁰⁸ Jegličev dnevnik, str. 487.

⁷⁰⁹ NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2, Dr. Janez Ev. Zore (gradivo za življenjepis); Anton Koritnik, *Ob srebrnem jubileju Škofijskega zavoda sv. Stanislava in Škofijske gimnazije*, Št. Vid nad Ljubljano 1930, str. 87.

⁷¹⁰ Jegličev dnevnik, str. 488–489.

⁷¹¹ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Knezoškof Jeglič Zoretu, Ljubljana, 17. 7. 1911.

⁷¹² NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič imenovanje Zoretu, Ljubljana, 30. 9. 1911.

⁷¹³ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Deželna vlada ordinariatu, Ljubljana, 13. 10. 1911; Ordinariat sporočilo Zoretu, Ljubljana, 22. 10. 1911.

meram napraviti konec, pa je nagovoril semeniškega profesorja dr. Grudna, naj prosi za Kürchpergov kanonikat. Ker pa so bili takrat profesorji bolje plačani kakor kanoniki, mu je škof obljubil, da ga bo predlagal v Rimu za prošta, ko prošt Sajovic umrje. Tako je postal dr. Gruden kanonik in dr. Zore semeniški profesor.⁷¹⁴

V letih pred prvo svetovno vojno si je dr. Zore dopisoval s celovškima priateljema Martinom in Lambertom Ehrlichom, ki sta ga seznanjala s koroškimi narodnostnimi in cerkvenimi razmerami. Zlasti z Lambertom sta si dopisovala tudi v angleščini, verjetno iz strahu pred cenzuro.⁷¹⁵

Leta 1912 je dr. Zore postal član ožjega škofijskega odbora za evharistični kongres, ki so ga izvedli na Dunaju naslednje leto.⁷¹⁶ Leta 1913 je ob obletnici t. i. Konstantinovega edikta napisal knjigo *V tem znamenju boš zmagal*. Na katoliškem shodu istega leta je bil pozvan, da zasnuje urejen načrt za izdajo dela *Življenje svetnikov*, ki ga je v letih 1917–1923 v štirih zvezkih izdala Družba sv. Mohorja. Nadaljevanje skrbno pripravljenega dela mu je ustavila bolezen.⁷¹⁷

V naslednjih letih je dr. Zore prevzel tudi nekatere škofijske službe in časti. Knezoškof Jeglič ga je 27. junija 1913 imenoval za konzistorialnega svetnika. Dan zatem mu je ponovno podelil petletno dovoljenje za branje prepovedanih knjig. 5. oktobra 1914 je prejel imenovanje za prosinodalnega izpraševalca, 17. novembra pa še za branilca zakona (vezi) na škofijskem sodišču.⁷¹⁸ Dr. Zoretu se je s 1. oktobrom 1916 povišala profesorska letna plača na 3.300 K.⁷¹⁹ 5. avgusta 1919 je bil imenovan za promotorja pravičnosti na škofijskem sodišču.⁷²⁰ Za prosinodalnega izpraševalca je bil ponovno imenovan leta 1920.⁷²¹ Naj omenimo, da je bil leta 1915 oproščen črnovojniške službe.⁷²²

Med prvo svetovno vojno se je v SLS razplamtel boj med starini, pristaši dr. Ivana Šušteršiča, in mladini, pristaši dr. Janeza Ev. Kreka, ki jih je podpiral tudi knezoškof Jeglič. Boj se ni odvijal le na ravni stranke, ampak ga je bilo čutiti na vseh ravneh cerkvenega življenja; prav posebno pa v Katoliškem tiskovnem društvu, ki je izdajalo katoliške časopise in liste in naj bi bilo posrednik med sprtima stranema. Na seji Katoliškega tiskovnega društva 29. avgusta 1916 je dr.

⁷¹⁴ Matjaž Ambrožič, Spomini in Semeniška kronika 1941–1944 Ignacija Nadraba, v: *Viri* 30 (2010), str. 73.

⁷¹⁵ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Korespondenca Martin in Lambert Ehrlich.

⁷¹⁶ *Jegličev dnevnik*, str. 533.

⁷¹⁷ NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2, Dr. Janez Ev. Zore (gradivo za življenjepis); Matjaž Ambrožič, *Profesorski zbor, v: Stoletje Zavoda sv. Stanislava*, Ljubljana 2005, str. 461.

⁷¹⁸ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič imenovanje Zoretu, Ljubljana, 27. 6. 1913; Knezoškof Jeglič dovoljenje Zoretu, Ljubljana, 28. 6. 1913; Knezoškof Jeglič imenovanje Zoretu, Ljubljana, 5. 10. 1914.

⁷¹⁹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Deželna vlada ordinariatu, Ljubljana, 30. 9. 1916; Ordinariat sporočilo Zoretu, Ljubljana, 10. 10. 1916.

⁷²⁰ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič imenovanje Zoretu, Ljubljana, 5. 8. 1919.

⁷²¹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič imenovanje Zoretu, Ljubljana, 5. 3. 1920.

⁷²² NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Črnovojni legitimacijski list Zore, Ljubljana, 18. 3. 1915.

Janez Ev. Zore kot zastopnik škofa izjavil, da mu je bilo naročeno, da ne glasuje, ako se da ta zadeva na glasovanje, ker škof še ni bil na jasnem. Zore je bil na Koroškem pri dr. Lambertu Ehrlichu, ki mu je tudi potrdil, da so obmejni Slovenci za dr. Janeza Ev. Kreka in proti dr. Ivanu Šušteršiču. 3. marca 1917 je bila na seji tiskovnega društva izražena bojazen, da se spor iz SLS usodno preseli tudi nanj. Zore, Grivec in Pečjak so bili proti temu, da bi se listi, ki jih je tiskalo društvo, dali na razpolago SLS, ki je bila še vedno v rokah dr. Ivana Šušteršiča. Iz vsebine seje tiskovnega društva, ki se je odvijala 29. oktobra 1917, je razvidno, da je bil dr. Zore trdno na strani knezoškofa Jegliča in mladinov.⁷²³

Zanimivo je, da Jegličevi zapiski o Zoretu molčijo pet let do 30. oktobra 1917, ko je tekla razprava v Katoliškem tiskovnem društvu o tiskanju lista *Jugoslovan*, ki naj bi zagovarjal rešitev jugoslovanskega vprašanja znotraj meja avstrijske monarhije in habsburške dinastije. 12. aprila 1918 je po naročilu duhovnikov h knezoškofu Jegliču prišel dr. Zore in mu povedal, kako vsi znaki kažejo, da so ga nasprotniki tožili in želeli, da ga papež odstavi. Jeglič se je o govoricah osebno pozanimal pri nunciju na Dunaju, ki mu je zagotovil, da obtožb ni prejel, vendar pa ga je po naročilu državnega tajnika kardinala Gasparrija posvaril, naj se v nevarnih časih ne vpleta v politiko.⁷²⁴

Jeglič je Zoretovo lojalnost cenil. Leta 1918 je namesto dr. Grudna postal član škofovega odbora cenzorjev. Od škofa je ob prevratu dobil nalogo, naj sestavi kratek načrt cerkvenih zahtev v novi državi, ki ga je predstavil 4. novembra 1918. Bil je po Jegličevem mnenju jasen, korekten in dosleden; le pri upravi cerkvenega premoženja se je zdelo, da je dal državi preveč pravic.⁷²⁵

Poverjenik za bogočastje je v Narodni vladi želel imeti duhovnika referenta. Na to mesto je bil 1. decembra 1918 nastavljen dr. Janez Ev. Zore. Namesto njega je na Bogoslovno učilišče prišel poučevati dr. Franc Kulovec.⁷²⁶

31. avgusta 1919 je bil dr. Janez Ev. Zore imenovan za rednega profesorja cerkvene zgodovine na novoustanovljeni Teološki fakulteti ljubljanske univerze.⁷²⁷ Obvestilo dr. Danila Majarona se je glasilo: »Vsled naročila tuk. poverjenišтва za uk in bogočastje z dne 15. septembra 1919 št. 1750, nanašajočega se na dopis ministra prosvete Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 5. septembra 1919 št. 13891, mi je čast obvestiti Vas, da Ste z ukazom Nj. Visočanstva prestolonaslednika od 31. avgusta 1919 imenovani za rednega profesorja bogoslovne fakultete na vseučilišču v Ljubljani.«⁷²⁸ Skupaj s prof. dr. Alešem Ušeničnikom je prof. dr. Janez Ev. Zore postavil Teološki fakulteti njene temelje.

⁷²³ Matjaž Ambrožič, Dnevniški zapiski dr. Evgena Lampeta (1898–1917), v: *Viri* 26 (2007), str. 127, 150, 159.

⁷²⁴ Jegličev dnevnik, str. 750–751.

⁷²⁵ Jegličev dnevnik, str. 766.

⁷²⁶ Jegličev dnevnik, str. 772.

⁷²⁷ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Prestolonaslednik Aleksander imenovanje Zoretu, Beograd, 31. 8. 1919.

⁷²⁸ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Vseučiliška komisija obvestilo Zoretu, Ljubljana, 16. 9. 1919.

2. septembra 1921 je dekanat Teološke fakultete zaprosil za višjo plačno stopnjo, kot je bilo to tedaj običaj vsakih pet let.⁷²⁹ Leta 1924 je bil s kraljevim odlokom uvrščen v 3. skupino I. kategorije državnih uslužbencev, leta 1925 pa v 2. skupino I. kategorije.⁷³⁰ Na prvi odlok se je neuspešno pritožil, ker mu niso priznali vse delovne dobe.⁷³¹

Dr. Gregorij Pečjak je o Zoretovi bolezni, ki je bila vzrok predčasne upokojitve, zapisal: »Na žalost mu je že zgodaj začela nagajati zavrtna živčna bolezen. Že leta 1916 je postala njegova hoja težka, od časa do časa mu je odpovedal glas. Bolezen se je boljšala, pa zopet slabšala, tako da je z največjim naporom opravljal svojo službo.«⁷³² Decembra 1920 se je odpravil v Split, verjetno z namenom, da bi si okrepil oslabele glasilke.⁷³³ V študijskem letu 1924/25 mu je bil dodeljen enoletni bolezenski dopust ob polnih službenih prejemkih. Domnevamo, da se je za hitro in ugodno rešitev zavzel takratni prosvetni minister dr. Anton Korosec.⁷³⁴ Ob koncu leta 1926 se je bil prisiljen upokojiti.⁷³⁵ Rektor univerze prof. dr. Franc Ksav. Lukman je prof. dr. Zoretu sporočil: »Ministrstvo prosvete mi je z dopisom od 29. novembra 1926, P. Br. 6649 sporočilo, da ste na podlagi čl. 141. točke 3. in v zvezi s členom 133. točke 1. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih postavljeni v stanje pokoja s pravico na pokojnino, ki Vam pripada po službenih letih. Zato blagovolite čimprej predložiti pravilno opremljeno prošnjo za odmero pokojnine. Vsled tega Vas razrešim službovanja na univerzi z 31. decembrom 1926; s tem dnem se Vam ustavijo tudi dosedANJI službeni prejemki.«⁷³⁶ Ministrstvo prosvete je Zoretu 2. februarja 1927 določilo, 7. marca pa odredilo izplačilo letne pokojnine v znesku 35.313 din.⁷³⁷ Leta 1931 je moral prof. dr. Zore ponovno predložiti sodno overovljeni prepis rešitve, s katero je bil upokojen.⁷³⁸

Škof je ugodil Zoretovi prošnji in ga leta 1925 zaradi bolehnosti oprostil molitve celotnega brevirja.⁷³⁹ Bolehnost je botrovala tudi Zoretovi odložitvi posameznih škofijskih funkcij. Prof. dr. Zoreta je 24. decembra 1926 knezoškof

⁷²⁹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Zore Teološki fakulteti, Ljubljana, 2. 9. 1921.

⁷³⁰ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Prosvetni minister Zoretu, Beograd, 8. 3. 1924; Prosvetni minister Zoretu, Beograd, 27. 10. 1925; Rektorat univerze Zoretu, Ljubljana, 18. 11. 1925; Službeni list Zore, Ljubljana, 1923.

⁷³¹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Zore državnemu svetu, Ljubljana, 12. 4. 1924; Državni svet Zoretu, Beograd, 8. 9. 1925.

⁷³² NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2, Dr. Janez Ev. Zore (gradivo za življenjepis).

⁷³³ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič celebret Zoretu, Ljubljana, 15. 12. 1920; Ordinariat dovoljenje Zoretu, Split, 28. 12. 1920; Službeni list Zore, Ljubljana, 1923.

⁷³⁴ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Ministrstvo prosvete rektoratu univerze, Beograd, 16. 10. 1924.

⁷³⁵ NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2, Dr. Janez Ev. Zore (gradivo za življenjepis).

⁷³⁶ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Rektorat univerze dopis Zoretu, Ljubljana, 9. 12. 1926.

⁷³⁷ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Ministrstvo prosvete rešitev Zoretu, Beograd, 2. 2. 1927; Rektorat univerze Zoretu, Ljubljana, 12. 5. 1927.

⁷³⁸ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Dravska finančna direkcija Zoretu, Ljubljana, 1931.

⁷³⁹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dispensa Zoretu, Ljubljana, 20. 2. 1925.

Jeglič razrešil službe promotorja pravičnosti na škofijskem sodišču.⁷⁴⁰ Apostolski nuncij Pellegrinetti in papež Pij XI. sta leta 1924 in 1928 na prošnjo knezoškofa Jegliča upokojenemu prof. dr. Zoretu zaradi bolezni dovolila, da je v stanovanju smel imeti zasebni oratorij, kjer je lahko maševal sam ali kateri izmed duhovnikov.⁷⁴¹ Dr. Gregorij Pečjak je zapisal: »Cerkev mu je dovolila privatno kapelo v stanovanju. Ker ni mogel sam, so bolnemu sobratu skozi dolga leta z velikim veseljem hodili maševat najrazličnejši duhovniki. Vedeli so namreč, da prihajajo v celico velikega trpina, ki mu je Bog v svoji neumljivi modrosti naložil neozdravljivo bolezen, da moli in trpi ponoči in podnevi, za škofijo, za svoje sobrate in za ves svoj narod. To nalogo je rajni skoraj 20 let opravljal z največjo zvestobo in nedopovedljivo potrpežljivostjo. Ugotovljeno je, da v vsem tem dolgem razdobju, polnem trpljenja, ni prišel iz njegovih ust najmanjši izraz nepotrpežljivosti. Njegovo geslo je bilo: 'Volja božja je sicer trda a sveta.'⁷⁴²

Med italijansko okupacijo je ljubljansko mestno poglavarstvo 14. julija 1942 Zoretu izdalo domovnico z napačnim datumom rojstva, na katero pa se ni bil sposoben podpisati. Stanoval je na Komenskega ul. 12, ki so jo Italijani preimenovali v Petrarcovo ul. 12. Mesečne pokojnine je imel 2.078,14 lir.⁷⁴³

Zoretovo smrt in poslednje slovo na Žalah je generalni vikar Ignacij Nadrah opisal z naslednjimi besedami: »20. februarja 1944 je umrl dr. Janez Zore, profesor za cerkveno zgodovino na teološki fakulteti v pokoju. Bogoslovci so šli vsi za pogrebom in so peli »Usmili se«, »Reši me« in eno pesem žalujko. 26. februarja 1944 je bil pa zanj v stolnici slovesni Requiem (dekan prelat dr. Lukman), ki so se ga udeležili vsi bogoslovci in peli na koru in asistirali.«⁷⁴⁴ Univerzo je na pogrebu zastopal rektor prof. dr. Milko Kos. Poleg profsorskega zbora so se ga udeležili duhovniki, skupina usmiljenk in šolskih sester ter gojenci Zavoda sv. Stanislava in Marijanišča. Kot vzrok smrti sta bili na mrliškem listu navedeni multipleks skleroza in paraliza srca.⁷⁴⁵

Dr. Gregorij Pečjak je ob Zoretovi smrti zapisal: »Po dolgotrajnem trpljenju, ki ga je prenašal s svetniško potrpežljivostjo, je v Bogu zaspal upokojeni vseučiliški profesor dr. Janez Evangelist Zore. Pred skoro 20 leti mu je bolezen prekinila njegovo delo in ga priklenila na posteljo. Vso to dolgo dobo je z molitvijo skušal preboleti trpljenja in dočakati trenutek, ko ga Bog pokliče k sebi. [...] Za službo je rajni Zore imel vse sposobnosti, ki jih je še posebej dopolnil z

⁷⁴⁰ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Knezoškof Jeglič dekret Zoretu, Ljubljana, 24. 12. 1926.

⁷⁴¹ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Nuncij Pellegrinetti knezoškofu Jegliču (prepis), Beograd, 23. 11. 1924; Prepis breva Pija XI. Zoretu, Rim, 10. 3. 1928.

⁷⁴² NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2, Dr. Janez Ev. Zore (gradivo za življenjepis).

⁷⁴³ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Mestno poglavarstvo domovnica Zoretu, Ljubljana, 14. 7. 1942; NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Šef pokrajinske uprave odločba škofu Rožmanu, Ljubljana, 2. 5. 1944.

⁷⁴⁴ Ambrožič, Spomini in Semeniška kronika 1941–1944 Ignacija Nadraha, str. 198.

⁷⁴⁵ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Mrliški list Zore, Ljubljana, 25. 2. 1944.

vestnim študijem. Vedrina njegovega značaja, izredna jasnost pojmov in izrazov v govoru, rezka odločnost pri nastopu, optimistična usmerjenost in popolna ravnovesnost na znotraj in zunaj, to so bile njegove odlike, ki so ga napravljale res za moža in vzgojitelja, kakor si ga zavod le more želeli. Njegova glavna zasluga je bila, da je položil temelje vzgojni tradiciji novoustanovljenega zavoda. Kot generalni prefekt pa je imel še drugo odlično lastnost, znal je pogledati dijakom globoko v srce.⁷⁴⁶

V oporoki je vse svoje imetje zapustil Zavodu sv. Stanislava s pridržkom, da knjige lahko prednostno odkupi Teološka fakulteta.⁷⁴⁷

2 ZORETOVA DEJAVNOST PRI USTANAVLJANJU LJUBLJANSKE UNIVERZE

Zahteva po ustanovitvi slovenske univerze je bila kot del slovenskega narodnega programa postavljena v revolucionarnem letu 1848. Od tedaj naprej sledimo prizadevanjem za njeno ustanovitev, ki so se okrepila zlasti ob koncu 19. stoletja. Leta 1898 je kranjski deželni zbor postavil jasno zahtevo, da se v Ljubljani ustanovi univerza s filozofsko, pravno in teološko fakulteto. Kljub temu je do njene ustanovitve prišlo šele v novih političnih razmerah po koncu prve svetovne vojne in propadu Avstro-Ogrske.⁷⁴⁸

Slovenski politiki so že novembra 1918 med programe svojega delovanja postavili skrb za študente, ki so študirali na tujih univerzah, in za učitelje, ki so bili tam zaposleni. Na posvetu, ki ga je 23. novembra 1918 v prostorih mestnega magistrata skupaj z županom Ivanom Tavčarjem sklical docent na praški univerzi dr. Mihajlo Rostohar in nanj povabil predstavnike različnih društev in strokovnih združenj, predstavniki ljubljanskega škofijskega Bogoslovnega učilišča niso sodelovali. Dr. Karel Verstovšek, poverjenik slovenske Narodne vlade za uk in bogočastje, je uspel, da je Narodna vlada 26. novembra 1918 ustanovila Vseučiliško komisijo in s tem začela delo za ustanovitev univerze. Poleg tehnike naj bi obsegala še štiri fakultete: teološko, filozofsko, pravno in medicinsko. Dr. Verstovšek je komisiji omogočil delo, saj ji je priskrbel prostorske, administrativne in finančne pogoje ter ji dal vsestransko podporo.⁷⁴⁹

Vseučiliška komisija je začela z delom 5. decembra 1918 v Knjižnici narodne palače. Sporazumno z Narodno vlado je vodila priprave za ustanovitev

⁷⁴⁶ NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2, Dr. Janez Ev. Zore (gradivo za življenjepis).

⁷⁴⁷ NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1, Oporoka Zore, Ljubljana, 17. 12. 1920 in 15. 8. 1927.

⁷⁴⁸ Jože Ciperle, Teološki študij v Ljubljani pred ustanovitvijo Univerze, v: *Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani skozi čas in prostor* (ur. Jože Ciperle), Ljubljana 2008, str. 27–28.

⁷⁴⁹ Navaja jih Janko Polec, Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo, v: *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*, Ljubljana 1929, str. 188, op. 23; Franc K. Lukman, Drobtine o početku naše univerze, v: *Slovenec* (1. 1. 1929), št. 1, str. 2.

univerze. Po ustanovitvi univerze in imenovanju prvih profesorjev je Vseučiliška komisija posle prepustila Univerzitetnemu svetu.

V Vseučiliški komisiji so bili trije teološki učitelji iz škofijskega Bogoslovnega učilišča: zgodovinar dr. Janez Ev. Zore, filozof dr. Aleš Ušeničnik in moralist dr. Janez Janežič. Ker dr. Janežič zaradi bolehnosti v njej ni mogel aktivno sodelovati, je bil na njegovo mesto že na drugi seji komisije imenovan zgodovinar dr. Josip Srebrnič. Ob konstituiranju komisije je bil za njenega predsednika izvoljen dr. Danilo Majaron, za podpredsednika dr. Janez Ev. Zore, kot zastopnik docentov pa je na sejah sodeloval še dr. Franc Grivec. V tistem času je še prevladovala misel, da bi bila začetni temelj univerzitetnega izobraževanja na Slovenskem Univerza v Zagrebu, kjer bi v prehodnem obdobju organizirali slovenske oddelke in hkrati pripravljali učitelje za organiziranje samostojnega delovanja v Ljubljani. Dr. Mihajlo Rostohar, ki se je aktivno vključil v priprave za ustanovitev slovenske univerze, je navezoval stike z univerzami v sosednjih deželah. Poročal je o razgovorih, ki jih je že opravil v Zagrebu. Zagrebška univerza je bila pripravljena postati matica prihodnje slovenske univerze, zato naj bi vse slovenske docente do ustanovitve univerze v Ljubljani poklicala v Zagreb. Študentje pravne in filozofske fakultete so se lahko takoj vpisali v Zagrebu, kjer so lahko tudi študentje medicine opravili prve štiri semestre.⁷⁵⁰

Na seji Vseučiliške komisije 8. marca 1919 so ustanovili več podkomisij, ki so prevzele naloge organiziranja priprav in sestavljanja učiteljskega zbora za posamezno fakulteto. V bogoslovno podkomisijo so imenovali dr. Janeza Ev. Zoreta (vodja podkomisije), dr. Josipa Srebrniča in dr. Aleša Ušeničnika. Posebna podkomisija je prevzela nalogo priprave osnutka statuta univerze. V to skupino je bil imenovan dr. Josip Srebrnič.⁷⁵¹

Poleti 1919 so delovale podkomisije Vseučiliške komisije, ki so imele nalogo, da so pripravile organizacijske pogoje za delovanje fakultet. Sestavile so sezname učiteljev, ki so prevzeli predavanja ob začetku delovanja univerze. Člani bogoslovne podkomisije so predlagali tri kandidate: dr. Franca Ušeničnika, dr. Aleša Ušeničnika in dr. Janeza Ev. Zoreta. Ti so bili 31. avgusta 1919 skupaj z matičarji drugih fakultet imenovani za prve redne profesorje Univerze v Ljubljani.⁷⁵²

Kot najvišji organ delovanja univerze se je 18. septembra 1919 na konstitutivni seji zbral Univerzitetni svet. Teološko fakulteto so zastopali: dr. Aleš Ušeničnik, dr. Franc Ušeničnik in dr. Janez Ev. Zore. Med sklepi je bil tudi ta, da

⁷⁵⁰ Tatjana Dekleva, Ustanovitev univerze v Ljubljani, v: *Ustanovitev Univerze v Ljubljani v letu 1919*, Ljubljana 2009, str. 29–31 (dalje: Dekleva, Ustanovitev univerze v Ljubljani); Bogdan Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, v: *AES* 32 (2010), str. 123 (dalje: Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani).

⁷⁵¹ Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 126; Polec, Ljubljansko višje šolstvo, str. 159.

⁷⁵² Dekleva, Ustanovitev univerze v Ljubljani, str. 32, 34; Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 129.

bodo uporabljali izraz univerza in ne vseučilišče, ker ta izraz drugim narodom ne bi bil razumljiv.⁷⁵³

Prof. dr. Janez Ev. Zore je bil član univerzitetnega razsodišča od njegove ustanovitve leta 1919, v njem pa je ostal do konca študijskega leta 1920/21.⁷⁵⁴ Prof. Zore se je udeleževal tudi v medfakultetnem sodelovanju. Svet Pravne fakultete ga je julija 1920 postavil za komisarja izpraševalne komisije za pravno-zgodovinski državni izpit.⁷⁵⁵

3 ZORETOVA VLOGA PRI PREOBLIKOVANJU LJUBLJANSKEGA ŠKOFIJSKEGA BOGOSLOVNEGA UČILIŠČA V TEOLOŠKO FAKULTETO

Ljubljansko škofijsko Bogoslovno učilišče je s svojo tradicijo in profesorji nudilo kadrovsko osnovo novoustanovljeni Teološki fakulteti. Matičarji, prvi trije redni profesorji, so bili izbrani iz vrst proforskega kadra te ustanove. Dr. Aleš Ušeničnik, profesor dogmatike, je postal redni profesor filozofije, dr. Franc Ušeničnik, profesor pastirstva, etike in vzgojeslovja, je bil imenovan za rednega profesorja za pastoralno teologijo, dr. Janez Ev. Zore, profesor cerkvene zgodovine in cerkvenega prava, pa je bil imenovan za rednega profesorja Teološke fakultete z imenovanega področja. Kot matičarjem jim je bila po razpustitvi Vseučiliške komisije med drugim naložena naloga, da izberejo proforski kader za izpopolnitev fakultete. Pri izbiri kandidatov se niso ozirali na pokrajinske ali škofijske meje, saj je fakulteta poudarjala vseslovenski značaj.⁷⁵⁶

Že 8. decembra 1918 so profesorji ljubljanskega škofijskega Bogoslovne učilišča Vseučiliški komisiji poslali spomenico o ustanovitvi Teološke fakultete v Ljubljani. Teologi so bili prvi, ki so 21. marca 1919 od zagrebške Bogoslovne fakultete dobili znanstveno kvalifikacijo za prve tri profesorje: dr. Aleša Ušeničnika, dr. Franca Ušeničnika in dr. Janeza Ev. Zoreta. Ti so bili 31. avgusta istega leta skupaj z matičarji ostalih fakultet imenovani za redne profesorje ljubljanske univerze, pet drugih pa je bilo imenovanih pozneje.⁷⁵⁷ Začasni kolegij Teološke fakultete so sestavljali njeni matičarji: dr. Aleš Ušeničnik, dr. Franc Ušeničnik in dr. Janez Ev. Zore,⁷⁵⁸ prevzel pa je vodenje priprav za ustanovitev Teološke fakultete in reševanje vseh vprašanih, povezanih z začetkom delovanja.⁷⁵⁹ Začasni

⁷⁵³ Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 130; ATF, šk. 4, Sejni zapisniki, seja 19. 9. 1919.

⁷⁵⁴ Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 132.

⁷⁵⁵ NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore, Pravna fakulteta imenovanje Zoretu, Ljubljana, 6. 7. 1920.

⁷⁵⁶ Tatjana Dekleva, Teološka fakulteta Ljubljanske univerze, v: *Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani skozi čas in prostor*, Ljubljana 2008, str. 35–36.

⁷⁵⁷ Ciperle, Teološki študij v Ljubljani pred ustanovitvijo Univerze, str. 27–28; Dekleva, Teološka fakulteta Ljubljanske univerze, str. 30; Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 126–127; AKBf, Osnutek dopisa je priložen spisu, br. 97/1919.

⁷⁵⁸ Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 126; AKBf, Dopis št. 10, Zagreb, 21. 9. 1919, br. 180/1919.

⁷⁵⁹ Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 129.

kolegij Teološke fakultete je imel prvo sejo 19. septembra 1919. Pripravil je več predlogov imenovanj novih učiteljev. Na isti seji so sklenili sporočiti dekanatu Bogoslovne fakultete v Zagrebu, da so povabili dr. Franca Grivca na Univerzo v Ljubljano. Na tretji seji Univerzitetnega sveta je dr. Aleš Ušeničnik v imenu proforskega kolegija Teološke fakultete predlagal nova imenovanja.⁷⁶⁰

Na seji Univerzitetnega sveta 12. novembra 1919 so bili izvoljeni prvi stalni univerzitetni funkcionarji. Fakultete so izvolile prve dekane in prodekane. Na Teološki fakulteti je bil za dekana izvoljen prof. dr. Franc Ušeničnik, za prodekana prof. dr. Janez Ev. Zore. Po izvolitvi dekanov je bila konstituirana Univerzitetna uprava, ki so jo sestavljali rektor kot predsednik ter dekani fakultet. V času zimskega semestra so si posamezni fakultetni sveti skupaj z Univerzitetnim svetom prizadevali za kadrovske izpopolnitve fakultet, da bi se zasedle vse nujno potrebne stolice.

Za Teološko fakulteto je Univerza sklenila najemno pogodbo s škofijskim ordinariatom za prostore v Alojzijevešču. Do začetka predavanj je fakulteta v njem uredila dve predavalnici in proforsko sobo, ostale prostore je za prvo študijsko leto dobila v Bogoslovnem semenišču, kjer je bila tudi dekanska pisarna.⁷⁶¹

Po upokojitvi prof. dr. Janeza Ev. Zoreta leta 1926 je bil na njegovo mesto kot honorarni učitelj nastavljen dr. Josip Turk.⁷⁶²

VIRI IN LITERATURA

Viri

Arhiv katoličkok bogoslovnog fakulteta (AKBF)

AKBF, Dopis št. 10, Zagreb, 21. 9. 1919, br. 180/1919.

Arhiv Teološke fakultete (ATF)

ATF, šk. 4, Sejni zapisniki.

Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL)

NŠAL, Zavodi Št. Vid, šk. 8, Dr. Ivan Zore.

NŠAL 461, Gregorij Pečjak, šk. 2.

NŠAL 481, Janez Evangelist Zore, šk. 1.

Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani (ZAMU)

ZAMU IV, 75/1103.

⁷⁶⁰ Kolar, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, str. 130; ATF, šk. 4, Sejni zapisniki, seja 19. 9. 1919.

⁷⁶¹ Dekleva, Ustanovitev univerze v Ljubljani, str. 37–40.

⁷⁶² Matjaž Ambrožič, Prva Teološka fakulteta in Knezoškofijsko bogoslovno učilišče v Ljubljani, v: *AES* 32 (2010), str. 433.

Literatura

- Ambrožič, Matjaž, Dnevniški zapiski dr. Evgena Lampeta (1898–1917), v: *Viri* 26 (2007), str. 1–186.
- Ambrožič, Matjaž, Proforski zbor, v: *Sto let Zavoda sv. Stanislava* (ur. F. M. Dolinar), Ljubljana, Družina 2005, str. 423–466.
- Ambrožič Matjaž, Prva Teološka fakulteta in Knezoškofjsko bogoslovno učilišče v Ljubljani, v: *AES* 32 (2010), str. 351–456.
- Ambrožič, Matjaž, Spomini in Semeniška kronika 1941–1944 Ignacija Nadraha, v: *Viri* 30 (2010), str. 1–219.
- Ciperle, Jože, Teološki študij v Ljubljani pred ustanovitvijo Univerze, v: *Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani skozi čas in prostor* (ur. Jože Ciperle), Ljubljana, Univerza v Ljubljani 2008, str. 11–29.
- Dekleva, Tatjana, Teološka fakulteta ljubljanske univerze, v: *Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani skozi čas in prostor*, Ljubljana, Univerza v Ljubljani 2008, str. 30–44.
- Dekleva, Tatjana, Ustanovitev univerze v Ljubljani, v: *Ustanovitev Univerze v Ljubljani v letu 1919*, Ljubljana, Univerza v Ljubljani 2009, str. 29–42.
- Jegličev dnevnik (ur. Otrin Blaž in Marija Čipić Rehar), Celje, Mohorjeva družba 2015.
- Kolar, Bogdan, Teološka fakulteta – del Univerze v Ljubljani, v: *AES* 32 (2010), str. 121–196.
- Koritnik, Anton, *Ob srebrnem jubileju Škofijskega zavoda sv. Stanislava in Škofijske gimnazije*, Št. Vid nad Ljubljano 1930.
- Lukman, Franc Ksaver, Drobtine o početku naše univerze, v: *Slovenec* (1. 1. 1929), št. 1 str. 2.
- Polec, Janko, Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerze, v: *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*, Ljubljana, Rektorat Univerze Kralja Aleksandra prvega, 1929.

POVZETEK

Prof. dr. Janez Ev. Zore se je rodil leta 1875 v Bogneči vasi pri Trebelnem. Osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval v Novem mestu. Teologijo je od leta 1894 študiral v Ljubljani, kjer je leta 1898 prejel tudi mašniško posvečenje. Najprej je bil kaplan na Bledu, nato pa je od jeseni 1900 študiral teologijo v Innsbrucku. Med študijem mu je knezoškof Jeglič omogočil izpopolnjevanje v Parizu, Louvainu, Londonu in Rimu. Leta 1904 je na innsbruški teološki fakulteti doktoriral in bil zatem pol leta kaplan na Dobrovi.

Januarja 1905 je postal prefekt v ljubljanskem bogoslovju, jeseni istega leta pa je ob odprtju Zavoda sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano postal njegov generalni prefekt in učitelj verouka. Knezoškof Jeglič je bil sprva z njegovim delovanjem zadovoljen, leta 1907 pa so v zavodu nastale napetosti med prefekti. Leta 1908 je Zore neuspešno kandidiral za profesorja verouka na nemški gimnaziji. Njegova vrnitev v zavod je naslednje leto ponovno sprožila stare nemire, zato je jeseni 1909 odšel na enoletno študijsko potovanje v Palestino in Sirijo. Septembra 1910 je bil imenovan za profesorja verouka, poleg tega pa je v zavodu poučeval tudi francoščino in italijanščino.

Jeseni 1911 je dr. Janez Ev. Zore na škofijskem Bogoslovnem učilišču prevzel profesuro cerkvene zgodovine in kanonskega prava. Leta 1913 je napisal knjigo

V tem znamenju boš zmagal. Na katoliškem shodu istega leta je bil pozvan, da zasnuje urejen načrt za izdajo dela Življenje svetnikov, ki ga je v letih 1917–1923 v štirih zvezkih izdala Družba sv. Mohorja. V naslednjih letih je dr. Zore prevzel tudi nekatere škofijske službe in časti.

Med prvo svetovno vojno se je v notranjih bojih v SLS opredelil za mladine, ki so bili pristaši dr. Janeza Ev. Kreka. Knezoškof Jeglič je Zoretovo lojalnost cenil. Od škofa je ob prevratu dobil nalogo, naj sestavi kratek načrt cerkvenih zahtev v novi državi.

Dr. Janez Ev. Zore je bil med glavnimi snovalci ljubljanske univerze in Teološke fakultete. V Vseučiliški komisiji so bili trije teološki učitelji iz škofijskega Bogoslovnega učilišča: zgodovinar dr. Janez Ev. Zore, filozof dr. Aleš Ušeničnik in moralist dr. Janez Janežič; Zore je postal njen podpredsednik in vodja bogoslovne podkomisije. Ti so bili 31. avgusta 1919 skupaj z matičarji drugih fakultet imenovani za prve redne profesorje Univerze v Ljubljani, bili pa so tudi člani univerzitetnega sveta. V univerzitetnem razsodišču je bil prof. dr. Janez Ev. Zore član od njegove ustanovitve leta 1919, v njem pa je ostal do konca študijskega leta 1920/21. Udejstvoval se je tudi v medfakultetnem sodelovanju. Svet Pravne fakultete ga je julija 1920 postavil za komisarja izpraševalne komisije za pravno-zgodovinski državni izpit. Bolezen je botrovala Zoretovi predčasni upokojitvi leta 1926. Umrli je leta 1944.

KLJUČNE BESEDE: *dr. Janez Ev. Zore (1875–1944), Zavod sv. Stanislava, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta*

Summary

PROFESSOR JANEZ EV. ZORE AND HIS ROLE IN THE FOUNDING OF THE UNIVERSITY OF LJUBLJANA AND THE FACULTY OF THEOLOGY

Prof. Janez Ev. Zore, PhD, was born in 1875 in Bogneča vas near Trebelno. He went to primary and secondary schools in Novo mesto, studied theology in Ljubljana from 1894 and got his Rite of Ordination in 1898. First, he was the assistant priest in Bled, but went to study theology in Innsbruck in the autumn of 1900. During his studies, the Prince Bishop A.B. Jeglič enabled him to better his knowledge in Paris, Louvain, London, and Rome. In 1904, he received his PhD at the Innsbruck Faculty of Theology and was then the assistant priest in Dobrova for half a year.

In January 1905, he became a prefect in the Ljubljana seminary, and when the St. Stanislav's Institution was opened in the autumn of the same year in Šentvid nad Ljubljano, he became its general prefect and teacher of religious

education. Prince Bishop A.B. Jeglič was at first satisfied with his work, but in 1907 tensions arose between the prefects of the Institution. In 1908, J.E. Zore unsuccessfully ran for the post of a professor of religious studies at the German high school. His return to the Institution the following year again stirred up the old trouble, thus in the autumn of 1909 he ventured on a one-year study journey to Palestine and Syria. In September 1910, he was named professor of religious education and in addition he also taught French and Italian at the Institution.

In the autumn of 1911, Janez Ev. Zore started working as a professor of Church history and Canon Law at the diocesan Theological College. In 1913, he wrote a book entitled *V tem znamenju boš zmagal* (In This Sign You'll Win). At the Catholic Meeting in the same year, he was called upon to prepare an orderly plan for the publication of the work *Življenje svetnikov* (Life of Saints), which was published in 1917–1923 by Družba sv. Mohorja in four volumes. In the following years, J.E. Zore assumed several diocesan offices and honours.

During World War I, in internal fights of the Slovenian People's Party (SLS) he opted for *mladini*, who were supporters of Janez Ev. Krek, PhD. Prince Bishop Jeglič valued Zore's loyalty. Upon the political overthrow, the bishop entrusted him with the task of assembling a short outline of Church demands in the new state.

Janez Ev. Zore, PhD, was among the main planners of the University of Ljubljana and the Faculty of Theology. The Commission for the University included three teachers of theology from the diocesan Theological College: a historian Janez Ev. Zore, PhD, a philosopher Aleš Ušeničnik, PhD, and a moralist Janez Janežič, PhD; Zore became its vice-president and head of the theological sub-commission. These three were, together with founding professors of other faculties, on 31st August 1919 named as the first full professors of the University of Ljubljana and were also members of the University Council. Prof Dr Janez Ev. Zore was a member of the University Court of Arbitration from its establishment in 1919 until the end of study year 1920/21. He was an active participant in inter-faculty collaboration. The Council of the Faculty of Law appointed him Commissioner of the Examining Commission for the legal-history state exam in July 1920. It was his illness that caused him to retire prematurely, in 1926. Janez Ev. Zore died in 1944.

KEYWORDS: *Janez Ev. Zore, PhD (1875–1944), St Stanislav's Institution, University of Ljubljana, Faculty of Theology*